

Asia: VN/1559/2023

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi raideliikennelain ja liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Rautatiealan sääntelyelin, jäljempänä sääntelyelin, kiittää Liikenne- ja viestintäministeriötä lausuntopyyntöstä ja lausuu seuraavaa.

Kiireellinen ratakapasiteetti (123 §)

Sääntelyelin kannattaa hallituksen esitysluonnoksen mukaisesti raideliikennelain 123 §:n muuttamista vastaamaan paremmin rautatiemarkkinadirektiivin 48 artiklaa.

Rautatieyrityksen liiketoimintasuunnitelma ja kirjanpito (185 §)

Sääntelyelin kannattaa hallituksen esitysluonnoksen mukaisesti raideliikennelain 185 §:n muuttamista vastaamaan tarkemmin rautatiemarkkinadirektiivin kirjauksia edellyttämällä erillisten tuloslaskelmien ja taseiden julkaisemista rautatieliikenteen harjoittamisen ja rataverkon hoitoon liittyvän liiketoiminnan osalta sekä muita pykälään tehtyjä tarkennuksia. Esitysluonnos jää kuitenkin puutteelliseksi, koska siinä ei vaadita rautateiden tavarankuljetusten ja henkilöliikenteen tarjoamiseen liittyvistä liiketoimista esitettävien erillisten tuloslaskelmien ja taseiden julkaisemista. Rautatiemarkkinadirektiivin 6 artiklan 3 kohdassa tätä kuitenkin edellytetään.

Ratamaksun perusmaksun investointiperusteinen korotus (140 §)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi yhtenäisestä eurooppalaisesta rautatiealueesta (2012/34/EU), jäljempänä rautatiemarkkinadirektiivi, sisältää 32 artiklan 3 kohdassa ehtoja koskien erityisiä investointihankkeita varten määrättäviä tai voimassa pidettäviä korkeampia maksuja. Rautatiemarkkinadirektiivin perusteella kyseiset investointimaksut on tarkoitettu rajattuihin ("erityisiin"), tietyt ehdot täytettäviin tapauksiin, joten raideliikennelain sanamuoto luo tarpeettomasti todellista laajempaa kuvaa niistä mahdollisuuksista, joihin investointimaksua käytännössä voidaan soveltaa. Sääntelyelin nostaa esille sen, että kyseiset rautatiemarkkinadirektiivin kirjaukset eivät käy ilmi raideliikennelain 140 §:ää koskevasta muutosehdotuksesta. Rautatiemarkkinadirektiiviin ehtoina perittäville maksuille on, että hankkeet lisäävät tehokkuutta tai kustannusvaikuttavuutta tai molempia; ja hankkeisiin ei muuten voida tai olisi voitu ryhtyä. Sääntelyelin huomauttaa, että rautatiemarkkinadirektiivin 32 artiklan 3 kohdassa esitettyjen edellytysten tulee aina täyttyä, vaikka korotukset olisivat alle viisinkertaisia voimassa olevaan ratamaksun perusmaksuun nähden. Raideliikennelain tulisi vastata tältäkin osin direktiivin sisältöä.

Edellä esitetyn lisäksi sääntelyelin kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esitysluonnoksen 140 §:n 5 momentin mukaan investointikustannusten kattamiseksi perittävän ratamaksun perusmaksun korotus saisi olla lähtökohtaisesti korkeintaan viisinkertainen voimassa olevaan ratamaksun perusmaksuun nähden. Tämä on kansallista lisäsääntelyä eikä perustu EU-lainsäädäntöön. Hallituksen esitysluonnoksessa tätä suurempaa investointikustannuksiin perustuvaa ratamaksun perusmaksun korotusta rataverkon haltijan olisi perusteltava kirjallisesti. Kyseinen kirjaus on kuitenkin virheellinen, koska sen viittaamissa lainkohdissa käsitellään muita maksuja eivätkä ne sovellu investointimaksuun. Näin ollen esitysluonnoksessa jää avoimeksi se, millaisia perusteluita yli viisinkertaisilta maksuilta edellytetään.

Sääntelyelin haluaa vielä kiinnittää huomiota hallituksen esitysluonnoksen perusteluihin 140 §:n osalta. Eurooppalaisen junien kulunvalvontajärjestelmän (ERTMS/ETCS) käyttöönottamisen kannustamisesta on säädetty rautatiemarkkinadirektiivin 32 artiklassa. Hallituksen esitysluonnoksen perusteluista voi saada tältä osin ratamaksun korotusten käyttömahdollisuuksista harhaanjohtavan kuvan. Käytännössä on mahdollista kannustaa rautatieyrityksiä direktiivin 32 artiklan 4 kohdan mukaisesti juniin asennettavien laitteiden osalta alentamalla ratamaksua niiltä junilta, jotka on varustettu ETCS- järjestelmällä. Vastaavasti ratamaksua voidaan korottaa niiltä, joilla tällaista järjestelmää ei ole. Rataverkon haltijan kokonaistulot eivät direktiivin mukaan kuitenkaan saa tätä kannustemaksua sovellettaessa kasvaa.

Selvyyden vuoksi sääntelyelin esittää vielä seuraavan huomion. Dokumentissa "HE raideliikennelaki ja lipalaki 2023 lausuntoversio" sivulla 7 olevista laskelmista saa sen kuvan, että sähkönsiirtolaitteiden käytöstä perittävä lisähinta (0,0129 senttiä bruttotonnikilometri) ei sisältyisi ratamaksun perusmaksuun. Kuitenkin Väyläviraston aikataulukauden 2023 verkkoselostuksen (s. 60) mukaan kyseinen lisähinta sähkönsyöttölaitteiston käytöstä on osa ratamaksun perusmaksua. Tällöin HE-lausuntoversion sivulla 7 laskettu ratamaksun perusmaksun korotus enimmillään olisi 0,7350 senttiä per bruttotonnikilometri ((0,1341+0,0129) x 5) eikä HE-lausuntoversiossa mainittu 0,6834 senttiä per bruttotonnikilometri.

Juha Karjanlahti

Rautatiealan sääntelyelimen päällikkö

Marko Sillanpää

Lakimies

Sillanpää Marko

Rautatiealan sääntelyelin - Rautatiealan sääntelyelin